

priamej metóde individuálne náklady a výnosy (z ktorých sa vyčíslil výsledok hospodárenia). Modifikovaná priama metóda sa preto javí ako „rozložená - položková” nepriama metóda.

Použitie konkrétnej metódy vykázania peňažných tokov z prevádzkovej činnosti má vplyv na obsah a vzpovedaciu schopnosť prehľadu peňažných tokov v tejto činnosti.

Odlišnosti a nadväznosti obsahu prehľadu peňažných tokov pri použití priamej a nepriamej metódy v prevádzkovej činnosti sú zrejmé z nasledujúcej schémy:

PRIAMA METÓDA

NEPRIAMA METÓDA

+

Z predchádzajúcej schémy vyplynulo, že rozdiel v obsahu položiek v prevádzkovej činnosti je len v oblasti, ktorá sa vzťahuje na predmet podnikania, pričom bez ohľadu na použitú metódu sa musia rešpektovať požiadavky na vykázanie peňažných tokov, napríklad ako samostatné položky v inej časti prehľadu peňažných tokov, úroky, dividendy, daň z príjmov, mimoriadne príjmy a výdavky. Slovenská právna úprava účtovníctva podnikateľov považuje všetky metódy vykazovania peňažných tokov za rovnocenné. **IAS 7 - Výkaz peňažných tokov** odporúča účtovným jednotkám vykazovať peňažné toky z prevádzkových činností priamou metódou (IAS 7.19). **US GAAP** umožňujú podnikom používať priamu aj nepriamu metódu vykazovania peňažných tokov z prevádzkovej činnosti, ale tiež uprednostňujú použitie priamej metódy vykázania peňažných tokov.

Abstrakt:

Prehľad peňažných tokov je zdrojom informácií o príjmoch a výdavkoch peňažných prostriedkov, ktoré vznikli v účtovnom období, za ktoré sa zostavuje účtovná závierka. Používateľom informácií z účtovnej závierky umožňuje hodnotiť finančnú situáciu účtovnej jednotky a zmenu jej likvidity. Obsah a forma prezentácie peňažných tokov v prehľade peňažných tokov je ovplyvnená metódou vykazovania peňažných tokov. V príspevku analyzujeme a porovnávame metódy vykazovania peňažných tokov v prehľade peňažných tokov.

Kľúčová slova: peňažné toky, prehľad peňažných tokov, priama metóda vykazovania peňažných tokov, nepriama metóda vykazovania peňažných tokov

Summary:

The Statement of Cash Flows is a source of information about cash receipts and cash payments incurred in the accounting period for which financial statements are prepared. For the users of information from financial statements, it allows to assess the financial situation of the entity and change its liquidity. The content and form of presentation of cash flows in the Statement of Cash Flows is affected by the method of reporting cash flows. In the paper we analyze and compare methods of reporting cash flows in the Statement of Cash Flows.

Key words: cash flows, Statement of Cash Flows, direct method of reporting cash flows, indirect method of reporting cash flows

JEL klasifikácia: M 41

Použitá literatúra:

- [1] SKLENKA, M.: Metódy vykazovania peňažných tokov. In: Teória, prax a vzdelávanie v účtovníctve a audítorstve vo svetle medzinárodných noriem. Zborník

- z medzinárodnej vedeckej konferencie: Račkova dolina - Horský hotel Akademik, 4. - 6. september 2007.
- [2] ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: Analýza účtovnej závierky. Bratislava : Iura Edition, 2006.
 - [3] ŠLOSÁROVÁ, A. - ŠLOSÁR, R.: Prehľad peňažných tokov (Cash Flow Statement) s praktickým príkladom podľa platnej metodiky v roku 1999. Bratislava : Súvaha, 1999.
 - [4] IAS 7 - Statement of Cash Flows.
 - [5] Opatrenie Ministerstva financií SR č. 4455/2003-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.

Kontakt:

Anna Šlosárová, prof., Ing., PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI, EU v Bratislave,
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2/672 95 760, e-mail: aslosar@dec.euba.sk

VYKAZOVANIE AKUTÁRSKYCH ZISKOV/STRÁT V KONTEXTE VERNÉHO A PRAVDIVÉHO OBRAZU¹⁴⁰

Reporting of actuarial gains/losses in a context of the true and fair view

Lucia Števková

Úvod

Aktuárske zisky, resp. straty predstavujú rozdiely vyplývajúce z pôvodne určených aktuárskych predpokladov a odlišnej skutočnosti pri programoch zamestnaneckých požitkov po skončení zamestnania. Účtovná jednotka musí určiť súčasnú hodnotu z nich vyplývajúcich záväzkov, stanoviť predpoklady poistnej matematiky súvisiace so zamestnancami, ktorí sú v danom programe zahrnutí a ku koncu vykazovaného obdobia zistiť, či vznikajú aktuárske zisky, resp. straty. Otázkou je, ako by sa tieto rozdiely mali vykázať v účtovnej závierke. Štandard IAS 19 – Zamestnanecké požitky umožňuje účtovnej jednotke vybrať si z viacerých možností, čo následne vplýva na porovnateľnosť informácií z uvedených programov a na ich verný a pravdivý obraz. Chápanie pojmu *verný a pravdivý obraz* je vzhľadom k existujúcej literatúre rôzne, pričom aj samotné štandardy IFRS sa presnou definíciou „verného a pravdivého obrazu“ nezaobierajú. V Konceptnom rámci je odvolávka na kvalitatívne charakteristiky a v štandarde IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky je uvedená len požiadavka „prezentovať verne“, pričom definícia vernej prezentácie taktiež chýba.

V tomto článku sa zaoberám chápaním verného a pravdivého obrazu v zmysle požiadaviek IFRS v súvislosti so zamestnaneckými požitkami pri programoch so stanovenými požitkami a vykazovaním súvisiacich aktuárskych ziskov a strát v účtovnej závierke. Článok je rozdelený na tri časti. Prvá časť stručne definuje „verný a pravdivý obraz“ v zmysle Konceptného rámca k IFRS. V druhej časti sú popísané možnosti vykazovania aktuárskych ziskov a strát v súlade s IAS 19. Tretia časť zhrňa existujúce názory na nedostatky možností vykazovania aktuárskych ziskov a strát (najmä koridorového prístupu) a ich implikácie na informácie prezentované v účtovnej závierke v kontexte „verného a pravdivého obrazu“.

Chápanie verného a pravdivého obrazu

Koncept verného a pravdivého obrazu predstavuje jeden z dvoch kvalít finančného výkazníctva, ktorý je už dlhú dobu predmetom diskusií o jeho význame, použití a dôležitosti (Kirk, 2006, str. 205). Názory na poňatie tohto konceptu a jeho význam sú rôzne. Niektorí autori poukazujú na jeho bezpodmienečný význam v účtovníctve a aplikáciu ako nadradeného princípu (Benston et al., 2006; Bennett et al., 2006), no iní jeho použitie ako nadradenej zásady skôr argumentujú (napr. Walton, 1993). Konceptný rámec k IFRS považuje verný a pravdivý obraz za totožný s vernou prezentáciou. Odsek 46¹⁴¹ definuje:

„...účtovné závierky sú opisované ako ukazujúce verný a pravdivý obraz alebo ako prezentujúce verne finančnú situáciu, výkonnosť a zmeny vo finančnej situácii jednotky. Hoci sa Konceptný rámec priamo nezaobiera týmto konceptom, aplikácia hlavných kvalitatívnych charakteristík a vhodné účtovné štandardy normálne vyústia do účtovnej závierky, ktorá spĺňa to, čo je všeobecne chápané ako verný a pravdivý obraz alebo ako prezentovať verne túto informáciu.“

¹⁴⁰ Príspevok bol spracovaný ako jeden z výstupov interného grantu č. 2617121/10 s názvom „Globalizácia a harmonizácia účtovníctva v podmienkach hospodárskej krízy“ na Ekonomickej univerzite v Bratislave

¹⁴¹ IASB: Framework to IFRSs. London: IASCF, 1989.

Kvalitatívnymi charakteristikami pritom sú: zrozumiteľnosť, spoľahlivosť, relevantnosť a porovnateľnosť¹⁴². Odvolávku na verný a pravdivý obraz podľa Konceptného rámca IFRS však Clarke (2006, s. 130-131) považuje za príležitosť pre poskytnutie účtovných informácií, ktoré sú nesprávne, mätúce, popletené a klamlivé. Odseky 15 až 25 štandardu IAS 1 – Prezentácia účtovnej závierky¹⁴³ sa odvolávajú na to, že účtovná závierka musí prezentovať verne finančnú situáciu, finančnú výkonnosť a peňažné toky účtovnej jednotky. Pričom sa predpokladá, že aplikácia štandardov IFRS s dodatočným zverejnením vyústi do účtovnej závierky, ktorá dosahuje vernú prezentáciu.

Čo sa však konkrétne chápe pod pojmom „verný a pravdivý obraz“ nie je jednoznačné. Mnohé výskumy poukazujú aj na odlišné chápanie tohto princípu medzi jednotlivými používateľmi účtovnej závierky, ako napríklad účtovníkmi, manažérmi, audítormi alebo ostatnými používateľmi (pozri napr. Parker a Nobes, 1991; Kee Low a Chye Koh, 1997). Iné výskumy sa orientujú aj na odlišné poňatie medzi *verným a pravdivým obrazom* (true and fair view) a *prezentovať verne* (present fairly) (napr. Nobes, 2009; Kirk, 2006) alebo na rozdielne poňatie medzi samotnými pojmami *verný* (fair) a *pravdivý* (true) (napr. Clarke, 2006; Kirk, 2006).

Aktuárske zisky a straty a možnosti ich vykazovania podľa IAS 19

Aktuárske zisky alebo straty vznikajú vtedy, ak sa pôvodne stanovené predpoklady poistnej matematiky¹⁴⁴ odlišujú od reality. To môže nastať napríklad vplyvom zmien v diskontnej sadzbe, ktorá sa stanoví na základe výnosnosti vysoko kvalitných podnikových obligácií, v prípade, že existuje rozvinutý trh. Ďalej môžu vzniknúť výsledkom odlišnosti aktuálnej návratnosti majetku programu od očakávanej alebo ak miera fluktuácie zamestnancov je odlišná, ako sa pôvodne očakávalo.

Niektorí autori poukazujú na skutočnosť, že nie je možné vyhnúť sa vzniku aktuárskych ziskov alebo strát, pretože každá aktuárska kalkulácia záväzku zo stanovených požitkov sama o sebe berie do úvahy vždy určitú pravdepodobnosť (Amen, 2007, str. 247). Vzniknuté aktuárske zisky alebo straty sa však môžu vykázať rôznym spôsobom, v závislosti od toho, aký prístup si účtovná jednotka zvolí.

Štandard IAS 19 povoľuje tieto možnosti vykazovania aktuárskych ziskov a strát (schéma č. 1):

a) aplikáciu tzv. „koridoru“, to znamená, že sa aktuárske zisky alebo straty vykážu vo výsledku hospodárenia len v tej výške, ktorá prevyší vyššiu z nasledovných súm:

- buď 10% zo súčasnej hodnoty záväzku zo stanovených požitkov;
- alebo 10% z trhovej hodnoty majetku programu.

Najnižšia suma, ktorá musí byť vykázaná je tá, ktorá prevyšuje koridor a vydelená priemerným zostávajúcim počtom rokov služby zamestnancov v účtovnej jednotke. Tá časť aktuárskych ziskov a strát, ktorá sa nevykáže, sa kumuluje a ovplyvní výšku záväzku (resp. majetku) vykázaného v súvahe. Tento prístup sa označuje ako tzv. koridorový prístup („*corridor approach*“).

b) neuplatnenie koridoru a možnosť vykazovania všetkých aktuárskych ziskov alebo strát okamžite a to buď vo výsledku hospodárenia alebo mimo výsledku hospodárenia, teda ako časť vlastného imania (v ostatných súčiastiach komplexného výsledku) účtovnej jednotky.

¹⁴² § 24 – 42 Konceptného rámca k IFRS

¹⁴³ IASB: IAS 1 – Financial Statements Presentation. London: IASCF, 2007.

¹⁴⁴ Predstavujú najlepšie odhady účtovnej jednotky o premenných, z ktorých sa bude vychádzať pri oceňovaní záväzku z programov so stanovenými požitkami účtovnej jednotky (IAS 19.73)

Posledný uvedený prístup sa označuje aj ako tzv. prístup vlastného imania („*equity approach*“).

Schéma č. 1: Vykazovanie aktuárskych ziskov a strát podľa IAS 19 – Zamestnanecké požitky

~ najnižšia suma, ktorá musí byť vykazovaná, štandard však povoľuje aj rýchlejší

Koridorový prístup sa do IAS 19 zakomponoval z dôvodu ústupku IASB voči spoločnostiam, ktoré poukazovali na vysokú volatilitu výkazu ziskov a strát. Jedným z argumentov, ktoré IASB prijala bolo, že sa aktuárske zisky a straty môžu vzájomne kompenzovať (IAS 19.95). Ak by boli okamžite vykázané vo výsledku hospodárenia, penzijné náklady by sa stali nestálou položkou výkazu ziskov a strát, čo je podľa Alexandra et al (2007, str. 772) niečo, čo svetom businessu nie je tolerované. Z výskumu Fasshauera et al (2008, str. 8) vyplýva, že väčšina¹⁴⁵ analyzovaných spoločností¹⁴⁶ si vybrala práve koridorový prístup pre vykázanie aktuárskych ziskov alebo strát pri programoch so stanovenými požitkami, čo bolo zamerané na zníženie volatility výkazu ziskov a strát a súvahy. Koridorový prístup je však predmetom rôznych kritík. Argument kompenzácie aktuárskych ziskov a strát predložený Radou IASB podľa Amena (2007, str. 267) nemá opodstatnenie, pretože vo svojich výsledkoch výskumu¹⁴⁷ poukazuje na skutočnosť, že žiadne kumulované aktuárske zisky alebo straty nie sú

¹⁴⁵ 51% analyzovaných spoločností aplikovala koridorový prístup, 46% si vybrala okamžité vykázanie aktuárskych ziskov a strát vo vlastnom imaní a len 3% si vybrali možnosť okamžitého vykázania vo výsledku hospodárenia

¹⁴⁶ 265 spoločností vybraných z 20 hlavných európskych spoločností, ktoré majú cenné papiere kótované na regulovanom trhu EÚ a s významnými programami so stanovenými požitkami za rok 2005

¹⁴⁷ pri použití Monte-Carlovej simulácie vychádzajúc z oficiálnych nemeckých štatistík, preto sú výsledky reprezentatívne pre Nemecko a podobné krajiny